

A számvitel alapjai

2007

Budapest, 2007

Szerkesztő:
Dr. Baricz Rezső egyetemi tanár
Budapesti Corvinus Egyetem (BCE)
Vezetői Számvitel Tanszék

Szerzők:
Dr. Baricz Rezső egyetemi tanár
BCE Vezetői Számvitel Tanszék
Dr. Gyenge Magdolna egyetemi docens
BCE Vezetői Számvitel Tanszék

Joó Ágnes tudományos munkatárs
BCE Vezetői Számvitel Tanszék

Martin Kíra egyetemi tanársegéd
BCE Vezetői Számvitel Tanszék

Reizingerné Ducsa Anita egyetemi tanársegéd
BCE Vezetői Számvitel Tanszék

ISBN 978 963 638 228 5

Kiadja
a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
Felelős kiadó: dr. Bokor Pál, a SALDO Zrt. vezérigazgatója

A SALDO Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

© A Saldo kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.
E kiadvány bármely részének sokszorosítása, bármilyen adatrendszerben való tárolása
(papír, elektronikus stb.) a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül TILOS!

ELŐSZÓ

A Számvitel alapjai c. tárgy ismeretanyagának megértését és elsajátítását szolgáló PÉLDATÁR összekötő kapocs a JEGYZET és a FELADATGYŰJTEMÉNY között. A jegyzethez kapcsolódván kidolgozott példákon keresztül magyarázza meg mindazt, amit a jegyzet lényegéből adódóan és terjedelmi korlátok miatt nem tartalmazhat. Mindemellett a jegyzethez való kapcsolódását az is bizonyítja, hogy az abban feltett ellenőrző kérdések döntő részére – amelyek egy adott példa megoldásához szükségesek – rövid válaszokat is ad. Ott, ahol szükségesnek látszott a háttér megvilágítása, a válaszokhoz magyarázatokat is fűz.

A PÉLDATÁR – mint az a korábbiakban már jelzésre került – szervesen kapcsolódik a FELADATGYŰJTEMÉNY-hez annyiban, hogy az abban szereplő megoldatlan szemináriumi anyag és önálló gyakorlást segítő feladatok megoldására is irányt mutat. A PÉLDATÁR – a szerzők szándéka szerint – minden olyan feladattípust tartalmaz, ami a szemináriumi anyagban vagy a feladatokban előfordul. Ilyen módon a típus megoldása a PÉLDATÁR-ban megtalálható, vagy az abban szereplő megoldás alapján levezethető.

A korábbi évektől – évtizedektől – eltérően szakít az ismeretek hagyományos megközelítésével és a JEGYZET-hez szorosan kapcsolódva a VAGYONT és a VAGYONMOZGÁS-okat megjelenítő MÉRLEG-ben, KÖLTSÉGMUTATÁSOK-ban és EREDMÉNYKIMUTATÁSOK-ban való gondolkodásnak ad prioritást. Ezzel egyrészt ezeknek a külső célokat is szolgáló alapidokumentumoknak a megismerését segíti, másrészt rámutat arra, hogy a könyvvezetés lényegét tekintve nem más, mint a vagyonszerzősok ilyen módon történő megragadása és a könyvvezetés eszközein való megjelenítése.

A PÉLDATÁR egy képzeletbeli vállalkozás működésének két hónapját mutatja be, az egyes hónapokat önálló üzleti évenként kezelve. Az egyes hónapokhoz rendelt gazdasági események - attól függően, hogy milyen keretek között kerülnek megragadásra, nyomon követésre és megjelenítésre – több példán keresztül kerülnek újraértelmezésre. Ezzel a megoldással a szerzők az ismeretkör bővítése során jelentkező változások megismerésére kívánták a figyelmet irányítani és minden más zavaró tényezőt igyekeztek kiküszöbölni.

A PÉLDATÁR szerzői a számvitel alapjainak átláthatósága és érthetősége érdekében a MÉRLEG és az EREDMÉNYKIMUTATÁSOK körében is egyszerűsítéseket hajtottak végre. Ezért az oktatás céljára olyan mérleg és eredménykimutatás formátumokat alakítottak ki, amelyek a lényegre koncentrálnak. Azok bővítésére, a gyakorlathoz való közelítésre a Pénzügyi számvitel c. tárgy keretei között kerül sor.

A PÉLDATÁR-ban szereplő példák felépítése és a megoldások bemutatása azonos struktúrát követ. A megoldások bemutatása során – ahol csak lehetett – minden esetben rögzítésre került a kiindulási alap (bal oldalon) és a megoldás (jobb oldalon). Ez a közelítési forma azon kívül, hogy az áttekintést egyszerűsíti, lehetővé teszi a példatári példák önálló megoldását és a megoldások ütköztetését.

Végezetül néhány szó a FÜGGELÉK-ről és annak kezeléséről. A példák a legtöbb esetben megválaszolható kérdésekkel indulnak. A kérdések célirányosak és a példában szereplő feladatok megoldásaihoz szükséges ismeretek rendezését, előhívását, a megoldásra való felkészítést szolgálják. Annak érdekében azonban, hogy ez a szöveges formátum rész ne törje meg a számviteli anyag összetartozását, annak áttekinthetőségét, a FÜGGELÉK-ben került elhelyezésre. A példák áttanulmányozása előtt ebből eredően célszerűnek látszik a példához kapcsolódó függelék áttekintése.

a szerkesztő

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető példa: Mérlegkép szerkesztés alapját képező tudnivalók és a vagyonelemek azonosítása.....	
1. példa: A vagyonelemek tartalmi azonosítása	
2. példa: Vagyonszerkezet – alapvetően eszköz beáramoltatások – megragadása és megjelenítése a mérlegben	
3. példa: Vagyonszerkezet – alapvetően eszköz és forrás felhasználások megragadása és megjelenítése a mérlegben	
4. példa: Könyvvizsgálás csak mérlegben értelmezett gazdasági események esetén (A könyvvizsgálás alapjai)	
5. példa: Az erőforrások felhasználásának, valamint kiáramoltatásának újraértelmezése a költség, ráfordítás és a hozam fogalmának tükrében	
6. példa: Könyvvizsgálás mérlegben, költségcsoport kimutatásban és összköltség eljárásra épülő eredménykimutatásban értelmezett gazdasági események esetén	
7. példa: Az Elektro-M Zrt. december havi vagyonszerkezetének megragadása és megjelenítése	
8. példa: Az Elektro-M Zrt. december havi vagyonszerkezetének nyomonkövetése és megjelenítése a könyvvizsgálásban	
9. példa: A gazdasági események értelmezésében, megragadásában, nyomonkövetésében és megjelenítésében elkövetett hibák javítása	
10. példa: A költségmegfigyelés körének kibővítése és a forgalmi eljárásra épülő eredménykimutatás bevezetése	
11. példa: Könyvvizsgálás a költségmegfigyelés körének kibővítése és a forgalmi eljárásra épülő eredménykimutatás bevezetése esetén	
12. példa: A gazdasági események körének kibővítése (pénzügyi műveletek eredményeként megjelenítendő vagyonszerkezetek)	
13. példa: A gazdasági események körének kibővítése (rendkívüli eredményt előidéző vagyonszerkezetekkel és fordulónaphoz kapcsolódó értékelések)	
14. példa: Pénzügyi helyzet megítélésére alkalmas kimutatások összeállítása	
FÜGGELÉKEK:	
4. példához kapcsolódó válaszok	
5. példához kapcsolódó válaszok	
6. példához kapcsolódó válaszok	
10. példához kapcsolódó válaszok	
11. példához kapcsolódó válaszok	
12. példához kapcsolódó válaszok	
13. példához kapcsolódó válaszok	
14. példához kapcsolódó válaszok	
A gazdasági események értelmezése – 2. példa	
A gazdasági események értelmezése – 3. példa	
A gazdasági események értelmezése – 5. példa	
A gazdasági események értelmezése – 12. példa	
A gazdasági események értelmezése – 13. példa	
Az Elektro-M Zrt. számlatükre	

BEVEZETŐ PÉLDA

**MÉRLEGKÉP SZERKESZTÉS ALAPJÁT KÉPEZŐ TUDNIVALÓK
és a
VAGYONELEMEK AZONOSÍTÁSA****A) A PÉLDA KERETEINEK KÖRÜLHATÁROLÁSA**

A számvitel alapjainak elsajátításához nem szükséges és nem is kell megismerni minden – a gyakorlati életben – előforduló vagyonelemet és vagyonzárolást, azok megragadásának, nyomonkövetésének és megjelenítésének lehetséges módjait. Ezért ezek körében lényeges egyszerűsítésekkel éltünk. Ebből eredően a számvitel alapjainak oktatása céljából egy olyan mérlegképet szerkesztettünk, amely csak az ismeretanyagban előforduló vagyonelemeket fogja át és azokat tulajdonságjellemzőik alapján homogén mérlegképekhez rendeli. A példa ennek a mérlegképnak a kialakítását mutatja be, miközben a feladatmegoldások során rámutat a gyakorlatban alkalmazott – számviteli törvény által előírt – mérlegképtől való eltérésre is.

B) FELADATOK

- 1) Egy gazdasági tartalommal (értékkel) bíró jelenségből leképzett és a fordulónapon meglévő vagyonelem milyen feltételek (ismérvek) alapján vehető fel a MÉRLEG
 - a) eszközei
 - b) forrásaiközé?
- 2) Az eszközök és források áttekinthető – világos – bemutatása érdekében milyen mélységű tagolási rendszert célszerű alkalmazni a MÉRLEGBEN?
- 3) Miként tagolható tovább egy MÉRLEGTÉTEL, ha az abban foglalt vagyonelemek egyik csoportját vagy csoportjait jelentőségük alapján külön be kívánjuk mutatni?
- 4) A múltban keletkezett és a mérleg fordulónapján meglévő eszközök és források
 - a) milyen FŐCSOPORTOKBA rendezhetők és
 - b) a főcsoportokban szereplő vagyonelemek milyen tulajdonság-jellemzőkkel kell bírjanak?
- 5) A múltban megkezdődött, de a fordulónapig le nem zárt események miként érinthetik egy vállalkozás fordulónapi vagyonát?
- 6) Mi tehető annak érdekében, hogy a MÉRLEGBEN a fordulónapon a fordulónapig le nem zárt események hatásai is megjelenjenek?
- 7) Az ESZKÖZÖK FŐCSOPORTJAI
 - a) milyen CSOPORTOKRA bonthatók és
 - b) milyen tulajdonságjellemző alapján valósul meg a tagolás?
- 8) Mutassa be, hogy a BEFEKTETETT ESZKÖZÖK csoportjai
 - a) az IMMATERIÁLIS JAVAK
 - b) a TÁRGYI ESZKÖZÖK
 - c) a BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖKmilyen mérlegképekre tagolhatók! Továbbá mi jellemzi az ismeretanyag részét képező mérlegképeket és azok milyen vagyonelemeket foglalhatnak magukba!
- 9) A magyar számviteli törvény¹ mérlegképeiben a befektetett eszközök csoportjaihoz rendelt mérlegképek mennyiben és miért térnek el a 8. feladatpontban vázoltaktól?

¹ 2000. évi C. törvény A számvitelről

- 10) Mutassa be, hogy a FORGÓESZKÖZÖK csoportjai
- a KÉSZLETEK
 - a KÖVETELÉSEK
 - az ÉRTÉKPAPÍROK
 - a PÉNZESZKÖZÖK
- milyen mérlegtételekre tagolhatók. Továbbá mi jellemzi az ismeretanyag részét képező mérlegtételeket és azok milyen vagyonelemeket foglalhatnak magukba!
- 11) A magyar számviteli törvény a mérlegképében a forgóeszközök csoportjaihoz rendelt mérlegtételek mennyiben és miért térnek el a 10. pontban vázoltaktól?
- 12) A FORRÁSOK FŐCSOPORTJAI
- milyen csoportokra bonthatók és
 - milyen tulajdonság jellemző alapján valósul meg a tagolás?
- 13) Kitől és miből származhatnak a vállalkozás SAJÁT TŐKÉJÉT képező vagyonelemek?
- 14) Mutassa be, hogy a SAJÁT TŐKE CSOPORTJAI
- JEGYZETT ÉS BEFIZETETT TŐKE
 - SAJÁT TŐKE TARTALÉKAI
 - MÉRLEG SZERINTI EREDMÉNY
- milyen mérlegtételekre bonthatók és az egyes mérlegtételekhez milyen tulajdonságjellemzők kapcsolhatók!
- 15) Tartalmát tekintve mi a JEGYZETT DE MÉG BE NEM FIZETETT TŐKE és ebből eredően a mérlegben való elhelyezése, milyen más lehetőség adódna?
- 16) A magyar számviteli törvény mérlegképében a Saját tőke csoportjaihoz rendelt mérlegtételek mennyiben és miért térnek el a 14. feladatpontban kialakított képtől?
- 17) Mutassa be, hogy a KÖTELEZETTSÉGEK csoportjai
- a HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK
 - a RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK
- milyen mérlegtételekre tagolhatók és mi az egyes mérlegtételekben szereplő vagyonelemek közös tulajdonság jellemzője!
- 18) A magyar számviteli törvény mérlegképében a kötelezettségek csoportjaihoz rendelt mérlegtételek mennyiben és miért térnek el a 17. feladatpontban kialakított képtől?
- 19) A 2–18. pontig terjedő feladatmegoldások alapján
- vázoljon fel egy olyan MÉRLEGKÉPET, amely a „Számvitel alapjai” ismeretanyag elsajátítását segíti, majd
 - a mérleg minden egyes sorához (főcsoport, csoport, tétel, altétel) rendelje hozzá azokat a tulajdonság-jellemzőket, amelyekkel a sor által átfogott vagyonelemeknek rendelkeznie kell!
- 20) A mérleg sorokhoz rendelt tulajdonságjellemzők alapján fogalmazza meg, hogy mi jellemzi azt az eszközt vagy forrást, amelyet a mérlegben
a) a Szellemi termékek	g) az Áruk
b) a Műszaki berendezések, gépek, járművek	h) a Forgatás célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok
c) a Beruházások	i) a Hosszú lejáratra kapott hitelek
d) a Tartós egyéb értékpapírok	j) a Rövid lejáratú kölcsönök
e) az Anyagok	
f) a Késztermékek	
- mérlegtételén helyezett el!

21) Mutassa be, hogy a

a) gépet	d) TV képcsövet
b) szoftver használati jogát	e) részvényt
c) szoftvert	f) bankban elhelyezett pénzeszközt

milyen tulajdonság-jellemzők alapján és hol helyezhetné el a mérlegben!

Előbb a tulajdonság-jellemzőket vázolja fel (A), majd azok alapján jelölje meg azt a mérleg főcsoportot, csoportot és tételt, amelyben a megjelölt vagyonelemeket elhelyezné (B)!

C) MEGOLDÁSOK

1) Az eszközök és források mérlegbe való felvételének ismérvei (MÉRLEGKÉPESSÉG)

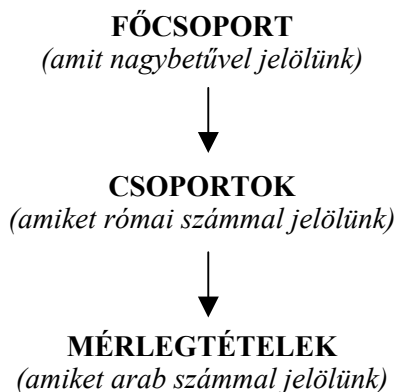
- a) Az eszközök mérlegbe való felvételének – aktiválásának – feltételei
Egy adott eszköz akkor vehető fel a MÉRLEGBE (aktiválható), ha az:
- a múltbéli tranzakció vagy esemény következménye (BEKÖVETKEZETT ESEMÉNYBŐL KELETKEZETT),
 - a gazdálkodó egység ellenőrzése alatt áll (GAZDÁLKODÓ EGYSÉG BIRTOKÁT KÉPEZI),
 - a jövőben hasznosítható és abból a gazdasági egységnek várhatóan – közvetlenül vagy közvetve – gazdasági haszna származik (GAZDASÁGI ÉRÉTKKEL BÍR),
 - megbízhatóan mérhető, önállóan értékelhető és értéke pénz formában kifejezhető (PÉNZ FORMÁBAN ÉRTÉKELHETŐ).
- b) A források mérlegbe való felvételének – passziválásának – feltételei
Egy adott forrás akkor vehető fel a MÉRLEGBE (passziválható), ha az:
- múltbéli tranzakció vagy esemény következménye (BEKÖVETKEZETT ESEMÉNYBŐL KELETKEZETT),
 - a gazdálkodó egység számára köteleességet vagy felelősséget jelent egy bizonyos módon való cselekvésre vagy eljárásra (A GAZDÁLKODÓ EGYSÉG SZÁMÁRA KÖTELEMMEL BÍR),
 - a jövőbeli rendezés során gazdasági hasznok kiáramlását eredményezi (GAZDASÁGI ÉRTÉKKEL BÍR),
 - megbízhatóan mérhető, önállóan értékelhető vagy az eszközök és a kötelezettségek különbözeteként pénz formában kifejezhető (PÉNZ FORMÁBAN ÉRTÉKELHETŐ).

2) Az eszközök és források áttekinthető – világos – bemutatása érdekében milyen mélységű tagolási rendszert célszerű alkalmazni a MÉRLEGBEN?

Az azonos tulajdonság-jellemzőkkel rendelkező

- vagyonelemeket célszerű egy tételbe összevonni → MÉRLEGTÉTEL
- mérlegtételeket célszerű csoportokba foglalni → MÉRLEGCSOPORT
- mérlegcsoportokat célszerű főcsoportok alá rendelni → MÉRLEG FŐCSOPORTOK

A tagolási rendszer tehát:

3) Miként tagolható tovább egy MÉRLEGTÉTEL, ha az abban foglalt vagyonelemek egyik csoportját vagy csoportjait – jelentőségük alapján – külön be kívánjuk mutatni?

Az attól függ, hogy csak:

- kiemelni kívánunk egy csoportot vagy csoportokat, vagy
- teljes áttekintést kívánunk nyújtani a mérlegtételhez kapcsolódó vagyonelemekről, mérlegtételen belül csoportba rendezve.

Az első esetben a megoldás:

MÉRLEGTÉTEL pl. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek
 ebből: – állammal szembeni kötelezettségek
 – munkavállalókkal szembeni kötelezettségek

A második esetben a megoldás:

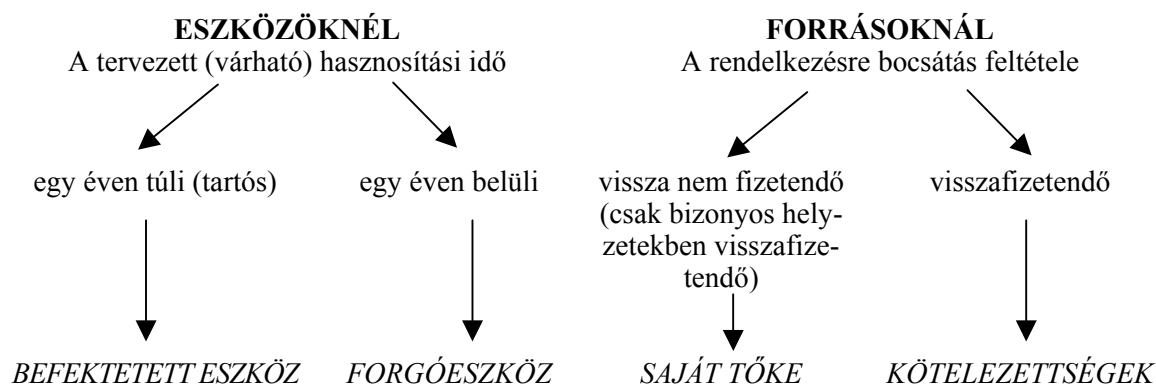
MÉRLEGTÉTEL pl. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek
 ALTÉTELEK a) Állammal szembeni rövid lejáratú kötelezettségek
 b) Munkavállalókkal szembeni rövid lejáratú kötelezettségek
 ⋮
 n) Ki nem emelt egyéb rövid lejáratú kötelezettségek

4) Az ESZKÖZÖK ÉS FORRÁSOK FŐCSOPORTJAI:

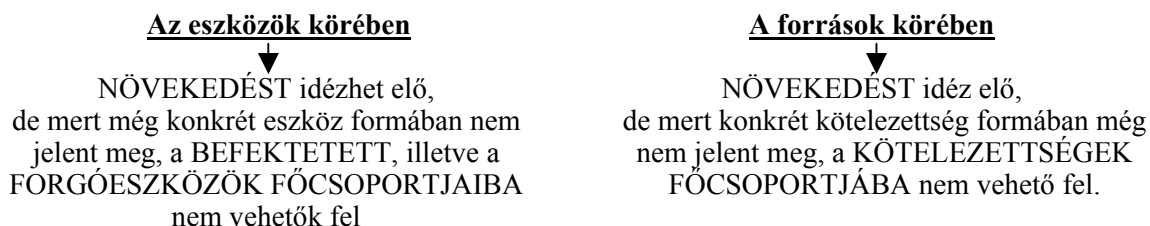
- a) A múltban keletkezett és a mérleg fordulónapon meglévő eszközök és források milyen FŐCSOPORTOKBA rendezhetők?

ESZKÖZÖK A) BEFEKTETETT ESZKÖZÖK B) FORGÓESZKÖZÖK	FORRÁSOK C) SAJÁT FORRÁS (SAJÁT TŐKE) D) IDEGEN FORRÁS (KÖTELEZETTSÉG)

- b) A múltban keletkezett és a mérleg fordulónapon meglévő eszközök és források milyen tulajdon-ság-jellemzők alapján rendezhetők FŐCSOPORTOKBA?

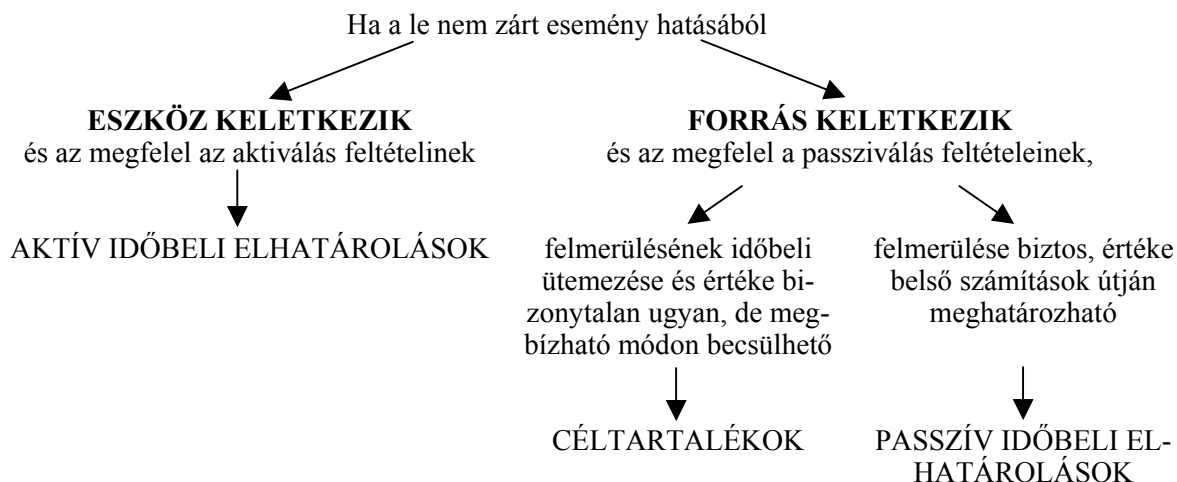
5) A múltban megkezdődött, de a fordulónapig le nem zárt folyamatok miként érinthetik egy vállalkozás fordulónapi vagyonát?

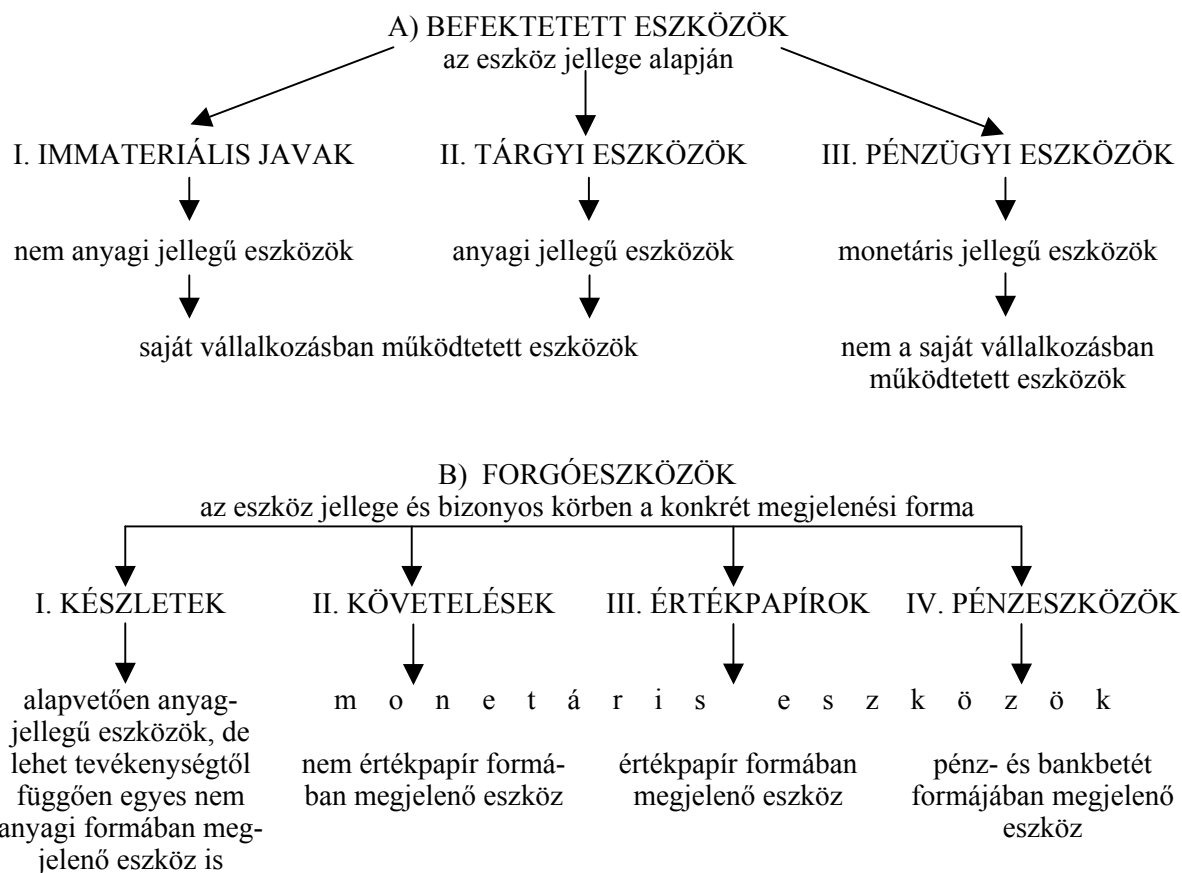
- 6) Mi tehető annak érdekében, hogy a **MÉRLEGBEN** a fordulónapon a fordulónapig le nem zárt események hatásai is megjelenjenek?

Önálló FŐCSOPORTBA vagy FŐCSOPORTOKBA

kell felvenni azokat, attól függően, hogy megfelelnek-e az aktiválás, illetve a passzíválás kritériumainak

- 7) Az **ESZKÖZÖK FŐCSOPORTJAI**² milyen **CSOPORTOKRA** bonthatók és milyen tulajdonság-jellemzők képezik a tagolás alapját?

² Az **AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁS** (C. főcsoport) tagolására egyrészt a **KÖLTSÉG**, másrészt az **EREDMÉNY** (és annak összetevői: **HOZAM** és **RÁFORDÍTÁS**) fogalmainak és tartalmának megismerése után kerül sor.